

Norsk bransjeråd for massasje

Nasjonalt fagplan for
Fagutdanning i massasje

Januar 2010

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	3
2	FAGPLANENS FUNKSJON	3
3	MASSASJETERAPEUT – FAG OG YRKE	3
3.1	KOMPETANSEOMRÅDER	3
3.2	KLIENTMÅLGRUPPE.....	4
3.3	ARBEIDSSTEDER	4
4	MÅL FOR UTDANNINGEN	4
5	FAGLIG INNHOLD	5
5.1	UNDERVISNINGENS INNHOLD OG AVGRENSNING	5
5.2	UTDANNINGENS OMFANG	5
5.3	MASSASJETEKNIKK	6
5.3.1	<i>Massasjefagetets utvikling</i>	6
5.3.2	<i>Teknikk og metodikk</i>	6
5.3.3	<i>Muskeltøyning</i>	7
5.3.4	<i>Triggerpunkt- myosebehandling</i>	8
5.3.5	<i>Tester og undersøkelsesmetoder</i>	8
5.3.6	<i>Terminologi</i>	8
5.4	GRUNNMEDISIN	8
5.4.1	<i>Anatomi - kroppens bevegelsesapparat</i>	8
5.4.2	<i>Organanatomi og fysiologi</i>	17
5.4.3	<i>Patologi</i>	18
5.5	TERAPEUTISKE METODER OG TRENINGSVEILEDNING.....	20
5.6	VEKS.....	20
5.6.1	<i>Opptakskrav</i>	20
5.6.2	<i>Mål</i>	21
5.6.3	<i>Temaoversikt</i>	21
5.6.4	<i>Lærings- og undervisningsformer</i>	22
5.6.5	<i>Godkjenning</i>	22
6	PRAKSIS	23
7	VURDERINGSORDNINGEN OG KRAV TIL SENSORER	23
8	KRAV TIL UNDERVISNINGSPERSONALET	24

1 Innledning

I 2003 kom ”LOV-2003-06-20-56 Lov om fagskoleutdanning”, en utdanning rettet mot korte yrkesrettede utdanninger. På bakgrunn av dette har Norsk Bransjeråd for Massasje - NBM - drøftet behovet for fastsettelse av en nasjonal fagplan for yrkesutdanning i massasjeterapi. NBM har arbeidet seg fram til et dokument som de ønsker skal være retningsgivende for yrkesutdanninger som fører til tittelen; Massasje terapeut.

2 Fagplanens funksjon

Fagplanen er ment å være et styringsredskap for de enkelte skolers/utdanningsinstitusjoner (heretter kalt skole) i deres arbeid med å utvikle en studieplan, samt forenkle godkjenningsprosedyrene til NOKUTs sakkyndige og gjøre kravene til utdanningen kjent på forhånd. På denne måten vil både studenter og eventuelt fremtidig arbeidsgivere i større grad ha kjennskap til opptakskrav og innhold i utdanningen.

Klassisk massasje blir stadig mer utbredt som behandlingsform og behovet for en godkjent utdanning er viktig. Sett i sammenheng med stadig økende sykefravær grunnet plager i bevegelesapparatet fører dette til et behov for nytenkning og tverrfaglighet i utdanningene. Fagplanen er blitt utarbeidet med tanke på hva man anser som nødvendig for at man skal kunne utøve massasje terapi på en seriøs, ansvarlig og selvstendig måte.

Denne fagplanen skal bestemme innholdet i en fagutdanning i massasje terapi og skal være et nasjonalt styringsmiddel. Hovedintensjonen med fagplanen er å sikre et ensartet faglig nivå og gjøre at de enkelte fagutdanningene innen massasje terapi fremstår som likeverdige og gjenkjennelige, uavhengig av skole. Samtidig ønsker NBM gjennom fagplanen å fremme de enkelte skolers særpreg og muligheter for fleksible utdanningstilbud. Fagplanen er forpliktende for skolene, de tilsatte, studentene og representantene for praksisopplæringen

Fagplanen beskriver mål, innhold, omfang og kvalifikasjonskrav til undervisningspersonale. Den enkelte skole utarbeider en studieplan som viser hvordan skolen tenker å organisere og tilrettelegge sin fagutdanning innen de grenser fagplanen fastsetter.

Den enkelte skoles studieplan skal gi en nærmere beskrivelse av:

- Mål for utdanningen – disse må være i samsvar med fagplanens mål og skissere kunnskapskrav og ferdighetskrav
- Opptakskrav – disse må være i tråd med fagskoleloven og tydeliggjøres overfor potensielle søkere
- Organisering og omfang av studiet – her må det vises til angivelse av mulighetene for heltids-/ deltidsstudier, eventuelt nettbaserte løsninger der dette er hensiktsmessig, samt opplegg for praksis
- Vurderingsordningen – valget av vurderingsordning må begrunnes ut fra kravet om at studenten skal oppnå studiets mål for å bestå avsluttende eksamen
- Krav til kvalifikasjoner hos undervisningspersonalet - disse må være i samsvar med fagplanens krav

3 Massasje terapeut – fag og yrke

3.1 Kompetanseområder

En massasje terapeut skal etter endt utdanning ha fått tilstrekkelig kunnskap og erfaring til å tilby klienter behandling som er faglig og etisk forsvarlig i forhold til klientens behov og situasjonen for øvrig. Herunder skal terapeuten kunne vurdere hvorvidt klienten ikke bør behandles og i stedet henvises til annet helsepersonell.

3.2 Klientmålgruppe

En massasjeтерапевт retter sin virksomhet mot klienter som oppsøker vedkommende for behandling for ulike plager relatert til muskel/skjelett. Klientgruppen omfatter mennesker innen alle aldersgrupper.

3.3 Arbeidssteder

Massasjeтерапевт kan arbeide selvstendig og i samarbeid med andre profesjoner innen skolemedisin og komplementær medisin. Utdanningen skal inneholde grunnleggende opplæring i hvordan norsk helsevesen fungerer, hvordan man starter egen bedrift og det er også ønskelig at skolene gir en kort innføring i andre komplementære terapiformer.

4 Mål for utdanningen

Hensikten med en fagutdanning til massasjeтерапевт er å utdanne kvalifiserte yrkesutøvere som kan møte det stadig voksende behovet til klienter med muskel- og skjelettlidelser.

Skolene skal:

- Legge til rette for at studentene tilegner seg kunnskaper og ferdigheter samt utvikler holdninger som sikrer yrkeskompetanse i samsvar med klienters behov og gjeldende lover og forskrifter.
- Stimulere studentene til ansvarsfull og reflektert yrkesutøvelse.
- Legge til rette for at studentene kan ta ansvar for egen læring.
- Fremme studentenes evne og stimulere til samarbeid med andre relevante faggrupper.
- Følge bransjens etiske regler.
- Sørge for at utdanningen er i tråd med de til enhver tid gjeldende krav og retningslinjer som NBM har i forhold til pensum/innhold, timeantall, undervisningspersonell, forsikringsordninger.
- Bestrebe seg på å ha oppdatert studiemateriell/litteratur for sine studenter.
- Bestrebe seg på å jevnlig tilby videreutdanning innenfor eller nært knyttet til fagfeltet ”massasje og massasje metodikk” for sine uteksaminerte massasjeтерапевтер.

Studentene skal etter endt utdannelse

- Ha inngående kjennskap til bevegelsesapparatets oppbygning og funksjon.
- Grunnleggende forståelse for menneskekroppens fysiologi og de ulike sykdommers symptomer og behandling.
- Tilby adekvat og etisk forsvarlig behandling i samsvar med vitenskapelige og utprøvde metoder.
- Ha kjennskap til lover og regler som regulerer virksomheten, som blant annet av LOV 2003-06-27 nr. 64: Lov om alternativ behandling av sykdom mv.
- Kunne observere de begrensninger i virksomheten som angis i lov om alternativ behandling av sykdom mv.
- Vite om kontraindikasjoner for massasje og fullt ut forstå når man ikke behandler sykdommer eller tilstander som ligger utenfor massasjeтерапевтens kompetansefelt.
- Kunne føre journal over undersøkelse og behandling på en slik måte at ”Forskrift om pasientjournal” fastsatt av Sosial- og helsedepartementet 21. desember 2000, blir fulgt på alle gjeldende punkter.

Skikkethetsvurdering

Nedfelles i skolens reglement og etiske retningslinjer. Skolen skal ha rett og plikt til å avstå fra å gi vitnemål og diplom dersom studenten under utdanningen helt klart viser seg uskikket.

5 Faglig innhold

5.1 Undervisningens innhold og avgrensning

Skolen skal drive undervisning som omfatter massasje og muskeltøyning, samt andre terapeutiske metoder for å forebygge, behandle og rehabilitere enklere dysfunksjoner i muskel- og skjelettapparatet og lindre smerter i dette, samt behandling med allmenn avslapning som formål.

Skolen underviser i behandling av kroppens bevegelsesapparat, det vil si hud, muskler, ledd, bindevev og fascier. Studentene lærer å behandle ved å kombinere massasje- og muskeltøyningsteknikker og skal i tillegg kunne gi eventuell treningsveiledning.

Skolen skal gi inngående kjennskap til kroppens bevegelsesapparat, samt god kjennskap til kroppens fysiologi og sykdomslære.

Skolen skal ikke undervise studenter i manipulering /justering av ledd.

Skolen skal gi inngående kjennskap til, og arbeide i samsvar med etiske og moralske prinsipper, og formidle god innsikt i hva som ligger i begrepet taushetsplikt. Studentene skal lære å oppmuntre klienten til å søke kompetent hjelp hos annet helsepersonell når dette er nødvendig.

5.2 Utdanningens omfang

NBM har i fagplanen valgt å spesifisere innhold i de ulike fag svært detaljert. Dette for å sikre et ensartet faglig nivå på de godkjente utdanninger og tydeliggjøre overfor skoler som planlegger å søke godkjenning hva som kreves av faglig innhold og omfang.

Minimum 810 undervisningstimer fordelt på forelesninger, seminargrupper, nettundervisning og veiledning ved oppgaveskriving. Bruk av andre undervisningsmetoder skal begrunnes. I tillegg kreves at studentene utfører 100 timer med ekstern praksis samt skriver en fagoppgave.

<i>Timeomfang for fagutdanning Massasjeterapeut</i>	
Fagemner	Undervisningstimer
Massasjeteknikk	200
Grunnmedisin - Herunder bevegelsesapparatets anatomi og fysiologi, organanatomi og kroppens fysiologi og sykdomslære, samt psykologi	300
Terapeutiske metoder og treningsveiledning	160
Vitenskap, Etikk, Kommunikasjon, Sosial- og kommunalkunnskap	50
Praksis under veiledning	100
Totalt antall undervisningstimer	810
Ekstern praksis	100
Fagoppgave	50
Totalt timer i studiet	960

Nasjonal fagplan fagutdanning i massasjeterapi

Det skal kreves minimum 90 prosent tilstedeværelse i undervisning på skolen, unntak her er hvis skolen, velger nettbaserte løsninger for fag der dette er hensiktsmessig. Når det gjelder lærerveiledet og ekstern praksis må skolen legge til rette for at studenten får gjennomført de obligatoriske timene (100 timer praksis under veiledning og 100 dokumenterte behandlinger uten veiledning).

Utdannelsen vil kreve meget stor egeninnsats i form av selvstudier, både i praktiske og teoretiske fag.

5.3 Massasjeteknikk

5.3.1 Massasjefagets utvikling

Skolen skal gi studenten gode kunnskaper om

Massasjens historie

Den historiske utviklingen og hvordan ulike kulturer har brukt massasje som behandling for å roe, lindre, forebygge og lege.

Massasjens grunnleggende forklaringsmodeller

Skolen skal gi studenten innsikt i dagens forklaringsmodeller og kunnskap vedrørende effekten av massasje

5.3.2 Teknikk og metodikk

Teknikker, indikasjoner, kontraindikasjoner, forebygging og behandling:

Grepsteknikk

Skolen skal gi studenten gode kunnskaper om grepsteknikkene effleurage, petrissage, friksjoner og tapotement. Når studenten forstår de grunnleggende forskjellene i utførelsen og effekten av grepene, har vedkommende mulighet til å tilpasse massasjen individuelt. Slik tilpasning skal kunne skje ved at massasjeterapeuten tar hensyn til behandlingens målsetting, klientens helse, generelle almenntilstand og mestringsevne, samt eventuelle kontraindikasjoner. Ved å variere grepsteknikk, men også ved å variere styrken, behandlingens lengde og rytme, skal en godkjent massasjeterapeut kunne ta i bruk et bredt behandlingsspekter.

Massasjens effekter

Skolen skal gi gode kunnskaper om de effektene massasjen kan ha på det fysiske og psykiske plan, blant annet:

- massasje som forebygging av plager fra muskel- og skjelettapparatet
- massasjens smertelindrende effekt via Gate Control-teorien
- massasje som et komplement til annen behandling
- massasjens effekt på den lokale blodsirkulasjonen arterielt
- massasjens drenerende funksjon gjennom økt venøs og lymfatisk sirkulasjon
- massasjens funksjon ved tilheling av skader og arrvev på og i bløtvev
- massasjens positive effekter via frisetting av oxytocin og endorfiner
- massasje som ren avspenningsbehandling

Massasje ved sykdom og skade

Skolen skal lære studentene å kjenne igjen vanlige sykdomstilstander og skader der massasje er kontraindisert.

Studentene skal gis kjennskap til at massasje kan benyttes ved mange lidelser, ikke for å behandle selve sykdommen, men for å lindre symptomer som for eksempel smerte, nedsatt blodsirkulasjon og bevegelsesinnskrenkinger.

Studentene skal lære hvilken risiko som er forbundet med en behandling, og viktigheten av å forebygge skader i behandlingen gjennom god kartlegging ved anamnese og klinisk undersøkelse. Studenten skal lære å gi klienten realistiske forventninger til resultatet av behandlingen, samt å ikke skape falske forhåpninger om resultatet av behandlingen.

Nasjonal fagplan fagutdanning i massasjeterapi

Studentene skal lære å gi klienten instruksjoner om trening eller annen egenbehandling som er tilpasset klientens sykdomstilstand. Studenten skal lære å avstå fra å gi råd eller behandling når han eller hun er usikker og heller oppmuntre til å oppsøke annet helsepersonell.

Massasje ved betennelsestilstander

Skolen skal gi studentene gode kunnskaper om akutte, subakutte og kroniske betennelsestilstander, deres kjennetegn og symptomer, samt indikasjon og kontraindikasjon ved behandling av slike symptomer. Studentene skal lære å forklare for klienten hvor viktig det er selv å gjøre forebyggende tiltak i den grad det er mulig, samt at massasjeтерапевten på sin side skal ha høyt fokus på forebygging.

Skolen skal gi studenten tilstrekkelig kunnskap til å kunne gjenkjenne tegnene på tendinitter, tendinoser samt de mest kjente overbelastningslidelser, eksempelvis:

- medial/lateral epicondylitt (epicondylalgi)
- frozen shoulder
- kroniske knelidelser (for eksempel løperkne, schlatters, PFSS)
- achillestendinitt
- benhinnebetennelser
- compartment syndrom
- impingement syndromer
- bursitter

Det skal også undervises i tester for akutte skader (muskelrupturer, ligament, menisk), samt akutt skadebehandling etter PRICE-prinsippet.

Massasje som avslapning/avspenning

Skolen skal lære studentene å kunne gi massasje som avstressende og beroligende behandling, og vise empati og forståelse for klientens eventuelle problemer uten å evaluere disse. Studentene må også bevisstgjøres i viktigheten av å kunne lytte og inngi tillit.

Massasje som forebyggende og rehabiliterende behandling

Skolen skal gi gode kunnskaper om grunnleggende ergonomi og skal lære studentene å kunne beskrive og forklare sammenhengen mellom eksempelvis arbeidsstillinger og belastningsskader for klienten. Studentene skal lære å kunne gi råd om og utarbeide et program for egentrening med tøying og styrketrening av spesifikke muskler.

5.3.3 Muskeltøying

Skolen skal gi inngående kjennskap til muskeltøying (både passiv og aktiv) som behandlingsmetode. Studentene skal ha teoretiske kunnskaper om opprinnelsen til muskelforkortninger, de biomekaniske sammenhenger for kroppsholdning og de bakenforliggende forklaringene til de ulike behandlingsteknikkene.

I praksis skal studentene lære å beherske de ulike teknikkene for terapeutisk muskeltøying. Studentene skal dessuten få inngående kjennskap til tøyingsøvelser som klienten kan utføre på egen hånd. En massasjeтерапевt skal kunne gi instruksjon og demonstrere disse, samt lære å tilpasse øvelsene til klientens forutsetninger.

Studentene skal få svært gode (detaljerte) kunnskaper om hva som er normale bevegelsesutslag for å få en indikasjon på om muskeltøying er indisert, og for å kunne bedømme resultatet etter behandling.

5.3.4 Triggerpunkt- myosebehandling

Skolen skal gi studentene gode kunnskaper om triggerpunktbehandling som behandlingsmetode og de skal lære å beherske denne teoretisk og praktisk.

5.3.5 Tester og undersøkelsesmetoder

Skolen skal lære studentene å gjenkjenne tilstander som ikke skal behandles med massasje (kontraindikasjoner)

Studentene skal gis gode kunnskaper om undersøkelsesmetoder som kroppslesing, palpasjonstester, bevegelsestester, funksjonstester (aktive og passive), koordinasjons- og balansetester, samt nervestrekktester.

5.3.6 Terminologi

Skolen skal gi kunnskaper om medisinsk språkbruk (latin og gresk) og forstå viktigheten av å kunne mestre dette. Studentene skal ikke bare lære å forstå terminologien, men også vite hvordan den anvendes i journalføring og annen dokumentasjon.

5.4 Grunnmedisin

5.4.1 Anatomi - kroppens bevegelsesapparat

Skolen skal gi studenten grundig undervisning i følgende emner innenfor hovedemnet anatomi tilhørende bevegelsesapparatet:

- Overflateanatomi
- Skjelett
- Muskler
- Ledd
- Ligamenter
- Fascier

Overflateanatomi

Skolen skal gi studenten gode kunnskaper i overflateanatomi, da det er viktig å kunne identifisere forskjellige strukturer på kroppsoverflaten blant annet for å kunne lokalisere og vurdere en dysfunksjon eller skade i bevegelsesapparatet. Pensum skal inneholde alle de viktige strukturer i bevegelsesapparatet, men må ikke avlede oppmerksomheten fra det faktum at overflateanatomien er uløselig knyttet til det levende menneske. Derfor må arbeidet med det skriftelige pensum hele tiden i tillegg foregå på levende modell, dvs medstudent, parvis og/eller i små grupper for å få en god helhetlig forståelse av stoffet.

Skjelettet, ledd og ligamenter

Under vil det være listet opp hva pensum skal inneholde med hensyn på skjelettets viktige strukturer for en ferdig utdannet massasjeterapeut. Utover dette skal det være en grundig innføring i skjelettets funksjon, skjelettets oppbygging, de forskjellige knokkeltyper, bendannelse og former for knokkeltilvekst.

Skolen skal gi inngående kunnskaper om kroppens ledd. Hva som skiller de ulike leddtypene, hvordan de er bygget opp, bevegelsesaksler, hvordan de påvirkes gjennom bevegelse og trening samt hvorledes de

Nasjonal fagplan fagutdanning i massasjeterapi

reagerer ved skade eller sykdom. Leddproblematikk generelt, skal stå sentralt i utdannelsen av en godkjent massasjeтерапевт.

Studentene skal undervises i muskel- og skjellettsystemets ligamentapparat, med størst vekt på stabiliserende ligamenter rundt kroppens store ledd, og gis oversikt over de forskjellige instabilitetstester.

Definisjoner:

Studenten skal gis kunnskap om skjelett, ledd- og ligamentapparat som

- Gode kunnskaper: betyr kunnskap om den anatomiske strukturs navn, funksjon og eksakte beliggenhet. Studenten skal når dette er mulig kunne palpere strukturen.
- Kjennskap: betyr kunnskap om strukturens navn og plassering.

Nakke, hode og kjeve

Skolen skal gi gode kunnskaper om:

- Halsvirvlene, med anatomiske variasjoner og fellestrekk (spesifisert under ”columna vertebralis”)!!!!
- ligamentapparatet rundt de ulike nakkeledd, fasettledd og mellomvirvelskiver.
- Hodet, med navn på knokler. Det skal legges størst vekt på knoklene rundt kjeveleddet (art.temporomandibularis og kraniets store overflatiske knokler).
- Ligamenter og muskler rundt kjeveleddet, og deres funksjon i forhold til stabilitet og bevegelse.

Skolen skal i tillegg gi gode kunnskaper om følgende strukturer:

- os mandibula
- os hyoideum
- os zygomaticum
- maxilla
- discus articularis (art. temporomandibularis)
- processus mastoideus

Studenten skal ha kjennskap til

- fontaneller
- sinuser

Columna vertebralis og thorax

Skolen skal gi gode kunnskaper om:

De ulike karakteristika for cervical, thoracal- og lumbalvirvlens oppbygging og funksjon, biomekanisk sammenheng mellom ryggsøylens naturlige kurvaturer og sideavvik. Mellomvirvelskiver, fasettledd, ligamentapparatet rundt columna vertebralis, samt disses navn, beliggenhet og funksjon. Til dette kommer de vanligste rygglidelser, kroniske – så vel som akutte.

Generelt vil dette innebære:

- En virvels oppbygging i detalj, både som prototype og virvler med spesifikke særtrekk: C1 – C7, inklusiv atlas og axis` spesielle oppbygging og leddforbindelser. Th 1 – Th 12, L1 – L 5 (bakkendelen av columna vertebralis beskrives i dette dokument under “Bekken og underekstremiteter” s. 10)
- Columnas ligamenter
- Costa 1 – 12, samt disses leddforbindelser mot sternum og columna vertebralis
- Thorax som begrep med sternum og ribbenas oppbygging og leddforbindelser
- Ribbenas funksjon ved respirasjon
- Sternums ulike deler

Mer detaljert skal dette inneholde:

Columna vertebralis (som helhet)

- art. intervertebrales
- canalis vertebralis
- foramina intervertebralis
- discus intervertebrale
- lig. nuchae
- lig. flavum
- lig. longitudinale anterius og posterius
- lig. supraspinale
- lig. interspinale
- lig. intertransversale
- lig. interossea

Vertebra

- art. atlanto-occipitalis
- art. atlanto-axialis mediana og lateralis
- corpus vertebra
- foramen vertebrale
- arcus vertebrae
- processus articularis
- processus transversus
- processus spinosus
- atlas
- axis
- prominens
- lig. cruciatum (lig. transversum, ligg.

Sternum

- art. sterno-costale
- incisura jugularis
- manubrium sterni
- corpus sterni
- processus xiphoideus

Costae

- art. costotransversariae
- art. capitis costae
- cartilago costae
- tuberculum costae
- caput costae

Skulder, skulderbue og overekstremitetene

Skolen skal gi gode kunnskaper om:

- Skulderblad og krageben med fremspring, flater, kanter og vinkler
- Kragebenets ledd og deres innvirkning på armens funksjon
- Skulderleddets labile oppbygning og betydningen av muskulær stabilitet og balanse for å oppnå styrke og smidighet.
- Humerus, radius og ulna med de store fremspringene og leddoverflatenes utseende og de bevegelsesbegrensninger dette fører til i leddene.
- Albueleddets stabile oppbygning, collateralbånd og membrana interossea.
- Håndens ulike knokler og fremspring i carpus, metacarpus og ossa digitorum manus. Oversikt over håndledd og fingerledd (spesiell vekt på salledet)

Mer detaljert skal dette også inneholde:

Clavicula

- art. acromioclaviculare
- art. sternoclaviculare
- claviculas mediale og laterale ender
- lig. acromio-claviculare

Scapula

- fossa supraspinata
- fossa infraspinata
- fossa subscapularis
- margo medialis scapulae
- margo lateralis scapulae
- processus coracoideus
- spina scapulae
- acromion
- angulus superior scapulae
- angulus inferior scapulae
- tuberculum supraglenoidale
- cavitas glenoidalis
- labrum glenoidale

Humerus

- art. humeri
- b. subdeltoidea
- tuberculum majus
- tuberculum minus
- crista tuberculi majoris
- crista tuberculi minoris
- sulcus intertubercularis
- tuberositas deltoidea
- fossa olecrani
- fossa coronoideus
- condylus medialis/lateralis humeri
- epicondylus medialis/lateralis humeri
- trochlea humeri
- capitulum humeri
- lig. coracohumerale

Ulna

- art. cubiti
- olecranon
- b. olecrani
- processus styloideus ulnae
- processus coronoide
- tuberositas ulnae
- membrana interossea antebrachii
- incisura trochlearis
- incisura radii ulnae
- lig. collaterale ulnare

Radius

- art. radioulnaris proximalis
- art. radioulnaris distalis
- caput radii
- tuberositas radii
- processus styloideus radii
- lig. collaterale radiale
- lig. anulare radii

Manus

- art. radio-carpale
- art. medio-carpea
- art. carpometacarpea pollicis
- os scaphoideum (os naviculare)
- os trapezium
- os trapeziodeum
- os capitatum
- os hamatum
- carpus
- metacarpus
- digit manus
- pollex

Bekken og underekstremiteter

Skolen skal gi gode kunnskaper om

- Bekkenets oppbygning med os sacrum, os coccygis og os coxae.
- Sacroiliacaleddets og symphysis pubicas oppbygning og funksjon, samt de anatomiske forskjellene mellom mann og kvinne. Studenten skal også få forståelse av de forandringer som oppstår i forbindelse med/under graviditet og fødsel.
- Ligamentapparatet rundt IS-ledd - mellom lumbalregion og os sacrum og os coccygis.
- Oppbygning av leddforbindelser for femur, tibia, fibula og patella.
- Hofteleddets ligamentapparat og de bevegelsesbegrensninger dette gir.
- Kneleddets oppbygning med menisker, collateralligament, cruciata-ligament, laterale og mediale menisker, samt bursaer rundt kneleddene.
- Fotens forskjellige knokler
- Ligamentapparatet medialt og lateralt rundt ankelleddene.
- fotbuer og problematikk rundt disse.

Pelvis

Skolen skal gi gode kunnskaper om

- art. sacro-iliaca
- os coxae (med dennes inndeling: os ilium, os ischii, os pubis)
- os sacrum
- os coccygis
- acetabulum, labrum acetabulare
- crista iliaca
- foramen obturatum
- spina iliaca anterior superior
- spina iliaca anterior inferior
- spina iliaca posterior superior
- spina iliaca posterior inferior
- spina ischiadica

- membrana obturatoria
- b. iliopectinea
- lig. sacro-iliaca ventrale og dorsale
- lig. sacro-tuberale
- lig. sacro-spinale
- lig. inguinale
- lig. capitis femoris

Art. coxae

- lig. ilio-femorale
- lig. ischio-femorale
- lig. pubo-femorale

Femur

- art. coxae
- caput femoris
- collum femoris
- trochanter major
- trochanter minor
- tuberositas glutae
- linea alba
- condylus medialis og lateralis femoris
- epicondylus medialis og lateralis femoris
- fascies patellaris
- lig. ilio-femorale
- lig. ischio-femorale
- lig. pubo-femorale

Art. genus med patella

- meniscus lateralis og medialis genus
- bb. supra, pre- og infrapatellaris
- lig. collaterale tibiale
- lig. collaterale fibulare
- lig. transversum genus
- lig. patellae

Crus

- art. tibio-fibularis
- condylus lateralis og medialis tibiae
- pes anserinus
- tuberositas tibiae
- margo anterior tibiae
- caput fibulae
- syndesmosis tibiofibularis
- malleolus lateralis
- malleolus medialis
- collum fibulae

Art. talocruralis

- lig. talofibulare anterius
- lig. talofibulare posterius
- lig. calcaneofibulare
- lig. deltoideum

Pes

- art. talocalcaneonavicularis
- talus, trochlea tali
- calcaneus, tuber calcanei
- os naviculare
- ossa cuneiformia
- os cuboideum
- hallux
- metatarsus
- digiti pedis
- ligamentapparatet i foten som system

Muskler

Skolen skal gi grundig innføring i muskelsystemet. Samt undervise i de forskjellige typer muskelvev, der hovedfokus må ligge på den tverrstripete skjelettmuskulaturen og dennes oppbygging.

Studentene skal få meget god forståelse for mekanismen bak muskelkontraksjoner og musklens nerveforsyning. De proprioceptive impulser (i muskler, ledd og ligamenter) for bevegelsesapparatet føyes inn under dette.

Inndelingen av musklens forskjellige arbeidsmåter må ligge til grunn for en helhetlig forståelse for emnet:

- dynamisk muskelarbeid (konsentrisk, eksentrisk, isotonisk)
- statisk og isometrisk muskelarbeid

Viktig terminologi under innstudering samt kompetent praktisering av massasjeterapeutyrket innebærer kunnskap om de enkelte musklers funksjoner som:

- fleksorer
- ekstensorer
- abduktorer
- adduktorer
- innoverrotatorer
- utoverrotatorer

Studentene skal på skolen få grundig forståelse og kunnskap om de forskjellige muskler/muskelgruppers benevninger som:

- agonister
- antagonister
- synergister
- fiksatorer

Definisjoner på spesifikk kunnskap om muskel/muskelgrupper

Studenten skal gis kunnskap om muskler og muskelgrupper som:

- Gode kunnskaper: betyr detaljert kunnskap om utspring, feste og funksjon, interaksjon med og mot andre muskler, og studenten skal kunne palpere der dette er mulig.
- Kjennskap: betyr kunnskap om navn, beliggenhet og funksjon.

Skolen skal gi gode kunnskaper om følgende muskler:

Hodet, nakken, kjeven

- M. temporalis
- M. masseter
- M. pterygoideus lateralis
- M. pterygoideus medialis
- M. infrahyodei
- M. suprahyodei
- M. suboccipitale
- M. scalenii
- M. splenius
- M. sternocleidomastoideus
- M. platysma

Thorax; skulder; rygg, mage

- M. erector spinae og dens dypere muskelgrupper
- M. latissimus dorsi
- M. trapezius
- Mm romboideii
- M. infraspinatus
- M. supraspinatus
- M. subscapularis
- M. levator scapula
- M. teres major
- M. teres minor
- M. quadratus lumborum

- M. pectoralis major
- M. pectoralis minor
- M. subclavius
- M. seratus anterior
- M. seratus posterior inferior
- M. seratus posterior superior

- Mm. intercostales
- M. diaphragma
- M. obliquus externus abdominis
- M. obliquus internus abdominis
- M. rectus abdominis
- M. transversus abdominis

Overekstremiteter

- M. biceps brachii
- M. brachialis
- M. triceps brachii
- M. brachioradialis
- M. coracobrachialis
- M. deltoideus

- M. extensor carpi radialis brevis
- M. extensor carpi radialis longus
- M. extensor carpi ulnaris
- M. pronator teres.
- M. extensor digiti minimi
- M. extensor digitorum
- M. extensor indicis
- M. extensor pollicis brevis

Nasjonal fagplan fagutdanning i massasjeterapi

- M. extensor pollicis longus
- M. flexor carpi radialis
- M. flexor carpi ulnaris
- M. flexor digitorum profundus
- M. pronator quadratus
- M. supinator

- M. flexor digitorum superficialis
- M. flexor pollicis longus
- M. palmaris longus
- M. abductor pollicis longus

Bekken

- M. gluteus maximus
- M. gluteus medius
- M. gluteus minimus
- M. tensor fasciae latae
- M. iliopsoas
- M. psoas major og minor
- M. iliacus.
- Utoverrotatorerene: M. piriformis
 - M. gemellus superior
 - M. gemellus inferior
 - M. obturatorium internus
 - M. obturatorium eksternus
 - M. quadratus femoris

Underekstremiteter

- Mm. adduktorer: adductor longus
 - adductor brevis
 - adductor magnus
 - gracilis
 - pectineus
- Mm ischiocrurale / hamstrings: biceps femoris
 - semimembranosus
 - semitendinosus
- Mm quadriseps femoris: vastus medialis
 - vastus intermedius
 - vastus lateralis
 - rectus femoris
- M. sartorius
- Tractus ilio-tibialis

- M. popliteus
- M. tibialis anterior
- M. tibialis posterior
- M. fibularis brevis
- M. fibularis longus
- M. triceps surae : soleus
 - gastrocnemius
- M. extensor digitorum longus
- M. extensor hallucis longus
- M. flexor hallucis longus
- M. flexor digitorum longus
- M. plantaris

I tillegg skal skolen gi kjennskap til:

- Ansiktets mimiske muskulatur
- Håndens muskler :
 - Fingerekstensorer
 - Fingerfleksorer
- Fotens muskler :
 - Tåekstensorer
 - Tåfleksorer

5.4.2 Organanatomi og fysiologi

Skolen skal gi gode kunnskaper innen emnene organanatomi og fysiologi og studenten skal kunne kjenne igjen og forstå kontraindikasjoner. Studentene skal lære basiskunnskaper i fysiologi og patologi og kjenne til og kunne redegjøre for de nøkkelområdene som angis nedenfor.

Celle- og vevslære, biokjemiske prosesser

- Cellen: oppbygning og funksjon; cellemembranen, organeller, DNA og dannelsen av proteiner, celledeling
- Vev
- Organer

Nervesystemet

- Generell oversikt
- Nervevev og ledning av nerveimpulser
- Funksjonell anatomi sentralnervesystemet
- Funksjonell anatomi det perifere nervesystemet; det motoriske nervesystemet, det sensoriske nervesystemet, det autonome nervesystemet
- Reflekser
- Sansing og sanseinntrykk
- Smerte og smertebehandling

Muskel- og skjelettfysiologi

Skolen skal gi inngående kunnskaper om mikro- og makroanatomi vedrørende muskelens oppbygning, samt gi studentene gode kunnskaper om hvordan muskelen reagerer ved trening, skade og rehabilitering, inklusiv tilheling etter betennelse.

- Muskulatur; skjelettmuskulatur, hjertemuskulatur, glatt muskulatur
- Muskelmetabolisme
- Muskel tretthet
- Muskulatur og trening
- Muskelfibertyper
- Skjelettet; skjelettets funksjoner, ernæring, vekst og fornying, brudd og bruddtilheling
- Knoklene
- Ledd

Sirkulasjons og respirasjon

- Hjertets anatomi; hjertets plassering, hjertets makroanatomi og blodforsyning, hjertets vegg, de ulike blodkarene
- Hjertets fysiologi; hjertets elektriske ledningssystem, hjertets pumpefunksjon, blodkarene og blodtrykket
- Øvre og nedre luftveier
- Brysthulen, lungene og brysthinnen
- Lungenes ventilasjon
- Gassutveksling

Fordøyelsessystemet og urinveiene

- Elementene i fordøyelseskanalen
- Nyrene og urinveissystemets oppbygning

Blodets sammensetning

- Blodets funksjoner
- Blodet; røde blodceller (erytrocytter), hvite blodceller (leukocytt), blodplater, hemostasen

Immunologi og mikrobiologi

- Immunologi; Uspesifikke forsvarsmekanismer, spesifikke forsvarsmekanismer, lymfatiske organer
- Mikrobiologi; viktige begreper, direkte smitteoverføring, indirekte smitteoverføring, bakterier, virus, sopp, parasitter, prioner

Det endokrine systemet

- Generelt om det endokrine systemet og hormoner

5.4.3 Patologi

Skolen skal gi gode kunnskaper om patologi som berører muskel- og skjelettapparatet og studentene må lære hvor viktig det er å ikke behandle lidelser de ikke har nok kunnskap om.

Når det gjelder sykdommer generelt, skal studentene få forståelse for hvordan sykdommen kan virke inn på klientens fysiske arbeidsevne og liv.

Generell patologi

- Sykdomsårsaker
- Celleskade og celledød
- Akutt og kronisk betennelse

Nevrologiske sykdommer

- Slag (apoplexia cerebri)
- Epilepsi
- Parkinson
- Multippel sklerose (MS)
- Hodepine; Tensjonshodepine, Migrene
- Sykdommer knyttet til ryggmargen
- Sykdom i perifere nerver

Muskel- og skjelettlidelser

- Generelle sykdomsmekanismer i muskel- og skjelettsystemet; bursitt, tenditt, artrose, artritt
- Nakkelidelser; muskulær nakkelidelse, mekanisk nakkelidelse, cervikalbrachialgi, tortiollis
- Ryggidelser; lumbago, lumbalt skiveprolaps, trang spinalkanal, skoliose
- Håndlidelser; carpaltunnelsyndromet
- Fibromyalgi
- Reumatiske lidelser
- Tendovaginitt
- Osteitt
- Sekundære beinsvulster
- Skulderlidelser; skulderkapsulit, skuldertendinit, skulderbursitt; artrose og artritt i akromioklavikulærleddet
- Albuelidelser; epikondylitt, olecranobursitt
- Sykdommer i håndledd og hender; håndleddstendinit, Dupuytren's kontraktur
- Hoftelidelser; hofteladdysplasi, hofteladdartrose, gluteusbursitt og trokanterbursitt, Løst leddlegeme
- Knelidelser; kneleddartrose, patellofemoralt smertesyndrom, Schlatters sykdom
- Sykdommer i ankler og føtter; akillestendinit, plattfot, plantarfascitt, hallux valgus
- Revmatiske lidelser; polyarteritis nodosa, polymyalgiarheumatica, arteritis temporalis, bechterews sykdom, urinsyregikt

Hud og hudsykdommer

- Hudens funksjoner
- Huden som beskyttelsesorgan
- Hudens oppbygning og anatomi
- Den syke huden; hudinfeksjon, soppinfeksjoner, virusinfeksjoner, rosen
- Alminnelige hudsykdommer; kviser, rosacea, eksem,
- Psoriasis
- Svulster i huden; godartede hudsvulster, hemangiomer, premaligne og maligne hudsvulster

Sykdommer i hjerte/kar

- Sykdommer i kar; hypertensjon, hyperlipidemi, varicier, leggsår, trombose, emboli, sjokk
- Sykdommer i hjertet; angina pectoris, hjerteinfarkt, rytmeforstyrrelser, klaffefeil, hjertesvikt

Sykdommer i urinveis- og fordøyelsessystemet

- Kronisk nyresvikt
- Infeksjoner i nyrer og urinveier
- Chrons sykdom
- Ulcerøs kolitt
- Andre sykdommer i mage-/tarmkanalen

Det endokrine systemet

- Utvalgte sykdommer

Infeksjonssykdommer

- HIV / Aids

Hygiene

Skolen skal gi gode kunnskaper om:

- Smittekilder, smittespredning og smitteforebygging.
- Hygiene på klinikken.
- Viktigheten av engangsmateriell, god ventilasjon, desinfeksjon, arbeidsklær osv.

5.5 Terapeutiske metoder og treningsveiledning

I tillegg til øvrige fag skal skolene tilby minimum 160 timer med undervisning – teoretisk og praktisk – i terapeutiske metoder. Med dette menes mer konkrete behandlinger i tillegg til emnene som er skissert under faget Massasje. Studentene skal også lære å gi klientene treningsveiledning.

NBM ønsker her at de enkelte skoler/undervisningsinstitusjoner skal stå noe friere til selv å velge hvilke behandlingsmetoder/temaer de velger å tilby. Her kan den enkeltes skoles særpreg få være retningsgivende til hvilken fordypning de velger å tilby studentene.

Av relevante forslag nevnes:

- Muskeltøyning - PNF
- PRT – Strain Counterstrain
- Fibromassasje
- Kopping
- Bindevev
- Idrettsmassasje/skadebehandling
- Kunnskap om andre massasje tradisjoner/former

Den enkelte skole må tydeliggjøre i sin studieplan hva faget konkret inneholder av pensum, litteratur og omfang.

5.6 VEKS

Når det gjelder den enkelte skoles studieplan i VEKS-faget henvises til Saborgs fagplan vedtatt på representantskapsmøte 15. januar 2010. Denne fagplanen gjelder for VEKS-fag innen utdanning for alternative behandlere, og skolene må som et minimum tilby dette.

Vitenskapslære

Etikk

Kommunikasjon

Samfunnslære

(forkortet VEKS)

Fagplanen danner et rammeverk for faget ved utdanning av alternative behandlere i Norge. Utøverorganisasjonene må godkjenne studieplanene ved de enkelte skoler/kursbedrifter, og sørge for at disse er tilpasset den øvrige utdanningens omfang. Fagplanen inneholder det minimumskrav utøverorganisasjonene tilsluttet SABORG har vedtatt.

Undervisningsspråk: Som hovedregel norsk. Unntak skal begrunnes.

Omfang: Minimum 50 undervisningstimer fordelt på forelesninger, seminarer og veiledning ved oppgaveskriving. Bruk av andre undervisningsmetoder skal begrunnes.

Fagansvarlig skal ha faglig og pedagogisk kompetanse.

5.6.1 Opptakskrav

Opptak forutsetter ikke studiekompetanse, men at søker behersker norsk og er utøver av alternativ behandling eller er under utdanning innen alternativ behandling.

5.6.2 Mål

Hovedmål

Innføring i VEKS-fag skal sikre at alternative behandlere innehar kunnskaper, innsikt og holdninger slik at de kan drive en forsvarlig fagutøvelse i forhold til enkeltmennesker og grupper de har til behandling, og i forhold til samfunn og myndigheter. Det understrekes at undervisning i VEKS-fag ikke bidrar til noen spesifikk spesialisering i de behandlingsformene som deltakerne er kvalifisert for.

Delmål

Delen om **vitenskapslære** skal gi deltakerne forutsetning for å nyttiggjøre seg forskningsbasert kunnskap slik at de kan ta stilling til kunnskapens pålitelighet og relevans for egen virksomhet.

Delen om **etikk** skal gjøre deltakerne bevisst om at deres profesjonelle yrkesutøvelse og mellommenneskelige relasjoner er tuftet på følgende verdier:

- Å fremme god helse
- Å vise respekt for den enkelte tjenestebruker
- Å sikre personvernet til brukeren
- Å motvirke alle former for diskriminering
- Å samarbeide med andre når dette tjener brukeren og er godkjent av brukeren.

Deltakerne skal utvikle ferdigheter i å reflektere og velge gode løsninger når slike verdier står på spill eller når det oppstår situasjoner som oppleves som vanskelige og konfliktfylte i relasjon til pasienter/brukere. Kunnskapen skal forankres i utøvernes erfaringsverden og praksis. Videre skal innføringen i etikk bidra til å utvikle en bevissthet om det ansvar som følger av å gi behandling særlig når det gjelder personvern og helse.

Delen om **kommunikasjon** skal bidra til å utvikle deltakernes bevissthet om deres innvirkning på andre mennesker, og utvikle deres ferdigheter i å kommunisere godt med brukere/pasienter.

Delen om **samfunnslære** skal gi grunnleggende kunnskaper om det norske samfunnet, herunder relevant lovverk og aktuelle helse- og sosialtjenester.

5.6.3 Temaoversikt

Vitenskapslære

Idéhistoriske perspektiver på vitenskapens framvekst

Hva er kunnskap?

Ulike erkjennelsesteorier

Om kildekritikk

Om vitenskap og tro

Forslag til fordypningstemaer:

Om positivisme, empirisme og evidensbasert forskning

Om hermeneutikk, kritisk teori og konstruktivisme

Reduksjonistisk menneskesyn og biologisme kontra holistiske tilnærminger

Etikk

Teorier om etikk og moral

Pliktetikk og konsekvensetikk

Livssyn, menneskesyn og etikk

Verdigrunnlag i arbeid med mennesker med vekt på personvern

Yrkesetikk for alternative behandlere

Etiske retningslinjer for aktuelle organisasjoner

Etisk refleksjon og etiske dilemmaer

Forslag til fordypningstemaer

Nærhetsetikk fra Løgstrup til Levinas
Etikk i privatpraksis

Kommunikasjon

Kommunikasjon og dialog
Relasjoner og relasjonsbygging
Profesjonell relasjonskompetanse
Empati
Kommunikasjon i smågrupper
Tverrkulturell kommunikasjon

Forslag til fordypningstemaer

Relasjoners betydning for behandling
Tverrfaglig samarbeid
Konfliktforståelse og konfliktløsning

Samfunnslære

Velferdsstatens oppbygning med vekt på helsevesenet
Relevant lovverk ved alternativ behandling, herunder:
Lov om alternativ behandling av sykdom med mer, med tilhørende forskrifter og retningslinjer
Relevante bestemmelser om personvern og taushetsplikt
Relevante bestemmelser om pasientrettigheter
Jus knyttet til privat virksomhet

5.6.4 Lærings- og undervisningsformer

Undervisningen består av følgende fem hovedelementer (avvik skal begrunnes):

Forelesninger skal dekke sentrale tema. Studenten skal bidra aktivt ved å møte forberedt og delta i diskusjoner.

Gruppearbeid Studentene skal arbeide i grupper for å utvikle faglig kompetanse og øve evnen til kommunikasjon og samarbeid. Problembasert læring (PBL) er sentralt for at studentene skal tilegne seg kunnskapen på en slik måte at den relateres til studentenes praktiske utøvelse av alternativ behandling. Gruppene skal få oppgaver der studentene aktivt trekker inn og diskuterer egne erfaringer. Rollespill eller andre studentaktive metoder kan brukes for å øve studentenes evne til å reflektere rundt egne og andres måter å håndtere kommunikasjonsmessige utfordringer, samarbeidsrelasjoner og etiske problemstillinger. Det er en fordel om de deltakerne som har anledning til det, danner faglige nettverk med kollegaer i forkant og etterkant av samlingene, der man drøfter temaene og hjelper hverandre til fordypning av stoffet.

Presentasjon av arbeid. Det skal gis veiledning og tilbakemelding på minst én skriftlig oppgave eller muntlig presentasjon knyttet til hovedtemaene. Veiledning kan skje digitalt via nett.

Selvstudier. Selvstudier (studier av pensum, litteratur og annet relevant læremateriell) utgjør en vesentlig del av utdanningen og bygger på forelesninger og arbeid i grupper. Det er aktuelt at studentene fordypet seg i særemner ut fra egne læringsbehov.

Kunnskapstest. Det avsluttes med en eksamen.

5.6.5 Godkjenning

Det stilles krav til 80 % deltakelse ved forelesninger og seminargrupper for å kunne få godkjent kurset. Det kan kun gis unntak fra deltakelse i seminargrupper dersom det foreligger særlige grunner. Skriftlig oppgave eller muntlig presentasjon skal være avlevert før studentene kan fremstille seg til skriftlig eksamen.

6 Praksis

Den enkelte skole har ansvar for å organisere studiet på en slik måte at studentene får gjennomført praksis i overensstemmelse med fagplanens krav.

Mål for praksis

Massasjeterapi er et praktisk rettet fag og det er av vesentlig betydning av studentene får nok og god praksisperiode i løpet av studiet. Hensikten med praksisen er at studentene skal utvikle nødvendig trygghet og erfaring for å møte klienter, og praksisperioden skal gi grunnlag for å utøve forsvarlig massasjeterapi. Mål for praksis presiseres i den enkelte skoles studieplan.

Krav til organisering av praksis

Praksisperioden skal tilrettelegges på en slik måte at studentene etter endt praksisperiode har fått

- erfaringer med og utviklet kompetanse i massasje i forhold til sentrale behandlingstilnæringer og ulike klientsituasjoner
- praktisert og utviklet kunnskaper, ferdigheter og holdninger i direkte samhandling med klienter under kyndig veiledning
- tilegnet seg spesifikke kunnskaper i terapeutiske (behandlende) metoder i samhandling med klienter under kyndig veiledning

Omfang og organisering

Praksisperioden skal organiseres slik at studentene har veiledet praksis på skolen og i tillegg skal studentene ha praksis utenom skoletiden. Under praksisperioden som skolen organiserer har studentene krav på individuell, kvalifisert veiledning og evaluering. Veiledning og evaluering skal skje i forhold til fagplanens og den enkelte skoles studieplan. Skolene har ansvar for at praksisveiledere har tilstrekkelig og relevant kompetanse og pedagogiske kvalifikasjoner i veiledning.

Denne fagplanen setter som et minimum at studentene får:

- Lærerveiledet praksis
100 timer hvor lærer er tilgjengelig men ikke i behandlingssituasjonen hele tiden. Timene kan være inklusiv forberedelse, anamnese, behandling, journal, oppsummering etter praksistimen og veiledning.
- Ekstern praksis
100 behandlinger. Hver behandling skal være minimum en time inkl anamnese og journal

7 Vurderingsordningen og krav til sensorer

Fagplanen forutsetter at den enkelte skole organiserer eksamener og tester på en slik måte at studentenes kompetanse og ferdigheter blir vurdert på en nøytral og god måte. Det forutsettes at skolene har god balanse mellom teoretiske og praktiske eksamener.

Det skal gjennomføres teoretisk eksamen i alle fag– Anatomi, fysiologi, sykdomslære, massasjefag og VEKS og praktisk og muntlig eksamen i behandlingssituasjon. Som eksamen regnes avsluttende prøve – skriftlig eller praktisk - i et fag eller emne gjennomført under tilsyn.

Den enkelte skole må utarbeide et eksamensreglement hvor det blant annet opplyses om karakterskala, sensur, klagerett etc.

Studentene bør skrive en fagoppgave med valgt tema ut fra egeninteresse og relevans i studiet. Tema må godkjennes av faglærer. Disposisjon. Minimum antall sider 15.

Nasjonal fagplan fagutdanning i massasjeterapi

Krav til eksamener

Teoretiske fag: 60% riktig = Bestått (E) – Intern sensor retter alle. 50% sendes til ekstern sensor

Terapifag: 80% riktig = Bestått (E) – 2 sensorer. En intern og en ekstern

Vitnemål

Den enkelte skole må utarbeide vitnemål som tydeliggjør og spesifiserer hvilke eksamener som er fullført og bestått.

Følgende opplysninger skal angis på vitnemålet:

- navn og fullt personnummer
- tidspunkt for fullført utdanning
- fag
- fagemner
- karakter
- innleverte oppgaver
- klinisk praksis
- fravær
- angivelse av karaktersystem

Diplom

Gis etter at hele utdanningen er fullført og bestått.

8 Krav til undervisningspersonalet

Det forutsettes at den enkelte skole benytter undervisningspersonale med relevant utdanning og kompetanse innen faget det undervises i, samt innehar nødvendige pedagogiske kvalifikasjoner.

Nedenfor følger NBMs anbefalinger for lærekrefter i de enkelte fag/emner:

Muskel-/skjelettanatomi, Massasjemetodikk og Terapeutiske metoder

Fagansvarlig lærer bør kunne dokumentere minst 5 års fulltidspraksis i tillegg til å opprettholde sin yrkespraksis tilsvarende 1/3 av fulltid, eller på annen måte holde seg oppdatert i faget.

I tillegg til fagansvarlig lærer kan skolene ha hjelpelærere/assistenter som bør inneha utdanning på minimum samme nivå som det undervises i samt minimum 3 års praksis.

Organanatomi/fysiologi og patologi

Fagansvarlig lærer bør være lege. I tillegg til fagansvarlig lærer kan skolene ha assistentlærere som minimum er 5. års medisinerstudenter eller tilsvarende.

VEKS-fag

Fagansvarlig skal ha faglig og pedagogisk kompetanse.